

Samenwerken met of in het netwerk

Na afloop van de presentatie die ik had gegeven in een zorginstelling, kwam een mevrouw naar mij toe. “Ik ben helemaal in verwarring,” begon ze. “Ik dacht dat het zou gaan over hoe wij als beroepskrachten beter kunnen aansluiten bij het netwerk van de bewoner. Maar jij had het de hele tijd over vrijwilligers en buurtgenoten. Dat zijn toch geen verwanten?” Net zo verward door haar commentaar stamelde ik iets over breed kijken en iedereen meenemen. Duidelijk niet tevreden met het antwoord ging ze een kop thee halen.

Drie manieren van kijken naar een ‘netwerk’

Pas daarna besepte ik dat we langs elkaar heen aan het praten waren. Dat we iets wezenlijk anders bedoelen met het ‘netwerk’ van de bewoner van een zorginstelling. Erover doorpratend met de beleidsmedewerker die de dag georganiseerd had en later publicaties doorlezend over netwerkversterkend werken, werd me duidelijk dat er tenminste drie manieren zijn om naar het netwerk van een bewoner (of: cliënt, deelnemer) te kijken. En hoe je kijkt, bepaalt wat de beroepskracht als diens positie en rol ziet.

Het netwerk is wie er al is

De eerste manier van kijken gaat ervan uit dat met het netwerk de mensen bedoeld worden waarmee de bewoner (van oudsher) al een relatie en een band heeft. In het algemeen gaat het dan om familie en vrienden, soms over burens of buurtgenoten. In officiële termen worden deze mensen meestal verwanten en/of mantelzorgers genoemd. Het is de directe kring om een bewoner heen. Op het moment dat je het netwerk op deze manier ziet, dan betekent samenwerken dat je met deze direct betrokkenen afspraken maakt over wie wat kan bijdragen. Uitgangspunt is dat de beroepskracht vanuit een professionele rol het netwerk inschakelt en ondersteunt en zoveel mogelijk de directe band van de netwerkliden honoreert.

Het netwerk is wie iets kan doen

Een tweede benadering beschouwt het netwerk als iedereen die onbetaald van betekenis is of kan zijn voor de bewoner. Het gaat dan nog altijd om de eerste groep van verwanten en mantelzorgers, maar bij deze kijk komen ook vrijwilligers en buurtgenoten in beeld. Het idee daarachter is dat ook mensen die niet van oudsher bij de bewoner betrokken zijn waarde en betekenis kunnen toevoegen. De rol van de beroepskracht is om meer dan bij de eerste vorm de afstemming van de verschillende partijen in het netwerk te regelen en tot werkbare afspraken en verhoudingen te komen. Ook in deze variant staat de beroepskracht buiten het netwerk en werkt er mee samen.

Het netwerk is iedereen

De derde manier van kijken vertrekt vanuit het gezichtspunt van de bewoner en omvat daarmee iedereen waarmee die bewoner contact of een relatie heeft. Dit betekent dat nog altijd alle hiervoor genoemde partijen tot het netwerk behoren. Maar, en dat is het grote verschil met de vorige twee, ook alle beroepskrachten waarmee de bewoner te maken heeft. De beroepskracht werkt in deze variant dus niet langer samen mét het netwerk, maar vormt er onderdeel van en kan dus alleen samenwerken in het netwerk. Dat heeft vanzelfsprekend consequenties voor de rol en positie van de beroepskracht: die opereert in essentie vanuit gelijkwaardigheid met de andere spelers in het netwerk, maar wel met een andere opdracht en verantwoordelijkheid. Afspraken en taakverdelingen worden in onderling overleg gemaakt, wie aan zet is wordt situationeel bepaald.

Geen goed of fout maar wel een beweging

Vanzelfsprekend is er niet een goede of foute manier van kijken. Wel is het zo dat er in mijn optiek een duidelijke verschuiving gaande is van de eerste kijk naar de laatste kijk, omdat het belang en de waarde van brede en gelijkwaardige informele inzet steeds meer onderkend wordt én nodig is

vanwege een tekort aan betaalde krachten. Vanuit die overtuiging ging mijn verhaal dus automatisch over de derde kijk, terwijl de medewerker die mij aansprak nog gewend was om te werken vanuit de eerste kijk en op weg was naar de tweede.

Welke kijk hebben we?

De les die ik heb geleerd, is dat het van groot belang is om bij alle programma's en trajecten die gaan over 'netwerkversterkend werken', 'samenwerking informeel formeel' en 'samenwerken met het netwerk' eerst goed helder te krijgen welke kijk alle betrokkenen hebben. Dat voorkomt dat we vanaf het begin in verschillende werkelijkheden leven en dus langs elkaar heen praten.

Willem-Jan de Gast

Mei 2026